

De laatste peiling voor de verkiezingen en de prognose

Aanvankelijk leek deze verkiezingen zich te voltrekken op een manier waarbij VVD en PvdA ieder steeds meer kiezers weg gingen trekken van andere partijen. Dat proces is door een combinatie van redenen tot stilstand gekomen en inmiddels wat omgedraaid.

Het lijkt erop dat de tweestrijd VVD-PvdA niet echt tot wasdom gekomen is. Beide partijen hebben immers in de peilingen 3 tot 4 zetels hoger gestaan dan vandaag (resp. 34 en 30). Terwijl Rutte bij de eerste debatten ruimschoots de winnaar was, zien we dat bij het debat gisteravond van EenVandaag de verschillen tussen de eerste 5 (allen, behoudens Balkenende) klein is geweest.

Cohen heeft de linkse kiezers blijkbaar niet in hoge mate kunnen stimuleren. Rutte was daar beter toe in staat, maar de laatste week lijkt de glans er iets van af te zijn geraakt. Mede ook door het optreden van Roemer lijken de mensen met een lager inkomen meer geneigd te stemmen dan twee weken geleden het geval was en dat is maar weinig VVD. Daardoor is het linkse blok vandaag wat groter geworden. Hoewel inmiddels circa 85% aangeeft vrijwel zeker te zijn van hun stem, hebben veel van die kiezers nog wel een tweede partij van voorkeur. Opmerkelijk is daarbij dat maar liefst 30% van de PvdA-kiezers aangeeft de stem als een strategische te beschouwen. (En dus niet PvdA gekozen zouden hebben als het geen Tweede Kamerverkiezingen zou geweest zijn met als uitkomst een nieuwe regering en een premier).

Landelijke peiling politieke voorkeur

<i>in zetels Tweede Kamer</i>	verk. TK2006	7/6 2010	8/6 2010
VVD	22	36	34
PvdA	33	30	30
CDA	41	25	24
PVV	9	18	18
SP	25	12	13
Groen Links	7	10	11
D66	3	10	11
ChristenUnie	6	6	6
SGP	2	2	2
PvdDieren	2	1	1
Trots op NL		0	0
Andere partij		0	0
Totaal	150	150	150
PVV+VVD+CDA	72	79	76
VVD+PvdA+D66	58	76	75
PvdA+VVD+Groen Links	62	76	75

PVV+VVD+CDA staat nu op 76 zetels en Paars op 75 zetels.

De tegenstelling tussen kiezers met een hoger inkomen en een lager inkomen is opmerkelijk. Dit verschil is sterker dan het in het recente verleden geweest is. Dat verschil is zo belangrijk omdat de lagere inkomens doorgaans slechter opkomen dan de hogere inkomens. En dat als de opkomst morgen hoog is (boven de 80%) dat ten goede komt aan partijen die het relatief goed doen bij de lage inkomens zoals PvdA, SP en Groen Links en waar VVD en CDA dan last van zouden kunnen hebben.

Bij de hoge inkomens behaalt de VVD ongeveer een derde deel van de stemmen. Maar bij de lage inkomens is dat maar 9%. Het CDA doet het bij de hogere inkomens beter dan bij de lagere (resp. 18% tegen 13%). De SP is de partij met de grootste tegenstelling andersom. Van de hoge inkomens kiest maar 3% SP, en van de lage inkomens 16%. Bij Groen Links zijn de cijfers 4%-11%. Hoewel de PvdA het wel beter doet bij de lage inkomens (22% tegen 16%) is het verschil beduidend minder groot dan bij de VVD. De concurrentie voor de PvdA onder de lage inkomens is dus duidelijk groter dan de concurrentie die de VVD heeft bij de hoge inkomens.

Op basis van de laatste peiling volgt nu een prognose voor de verkiezingsuitslag van 9 juni 2010:

Het principe van de prognose

Via de peilingen van Peil.nl is een goede indruk te krijgen van hoe van week tot week (of van dag tot dag in de laatste 10 dagen) de voorkeur van de kiezers verandert. Dat komt mede door de speciale wijze waarop bij de ondervraagden de verandering in de eigen voorkeur wordt gevolgd.

De veronderstelling dat de laatste peiling (van 1 dag voor de verkiezingen) direct de voorspelling is voor de uiteindelijke uitslag is begrijpelijk, maar wel onjuist. Er zijn namelijk een aantal mogelijke redenen voor verschillen tussen de laatste peiling en de uiteindelijke uitslag:

1. Allereerst zijn er verschuivingen van dag tot dag in de peilingen zelf. Dat betekent dat als er op woensdag 9 juni geen verkiezingen zouden zijn, maar wel een nieuwe peiling had plaatsgevonden, dan zou die uitslag ook (wat) verschillen met de dag ervoor.
2. Bij peilingen kunnen mensen zeggen dat ze het nog niet weten. Op de verkiezingsdag gaat dat anders. Dan moet men of wel of niet opkomen en als men opkomt een stem uitbrengen. Ook dat kan een verschil in uitslag opleveren.
3. Bij peilingen geeft rond de 90% aan op te komen. In werkelijkheid is die opkomst 10 a 15% lager. Ook dat kan een effect hebben op de uiteindelijke uitslag. Vooral ook omdat de laatste 5 a 10% die extra opkomt qua electorale samenstelling verschilt van degenen die zeker opkomen. (Het zijn vaak meer jongeren en lagere inkomens/opgeleidenen).

4. Strategisch stemmen is een element dat bij verkiezingen in Nederland een steeds grotere factor kan worden, doordat de kiezers meer partijen een kans geven dan ooit, en men ten aanzien van bepaalde uitkomsten van de verkiezing uitgesproken meningen heeft. Zoals wie men wel of niet als premier wil. En of men de PVV al dan niet in de regering wil. Bij het laatste debat wordt dan vaak geprobeerd om ervoor te zorgen dat er strategisch gestemd gaat worden. Het zou kunnen dat dit strategisch stemmen morgen toch nog verschuivingen tot gevolg hebben.
5. En het verschil kan komen doordat het absolute niveau van de peiling sinds de vorige verkiezing (het laatste ijkingspunt) geleidelijk wat is afgeweken. Alleen dit laatste punt kan gezien worden als een "fout" in de peiling.

Via het onderzoek wordt wel geprobeerd de effecten van ieder van die punten in te schatten, maar voor een deel is dat onmogelijk, omdat op dit moment niet bekend is hoe de laatste debatten op dinsdagavond zullen gaan, de interviews die er nog worden gehouden en de koppen in de kranten.

De ervaring is echter, behalve in 1986, dat de verschillen beperkt zijn, maar vooral dat de belangrijkste conclusies (zoals wie de grootste is, wie de winnaars en verliezers zijn en welke coalities er mogelijk zijn) in de laatste peiling goed terug te vinden zijn.

Opkomst en Strategisch Stemmen kunnen morgen ervoor zorgen dat de uitslag er toch nog duidelijk wat anders komt uit te zien dan de peiling nu aangeeft.

De prognose

Op basis van de laatste peiling volgt nu de onderbouwde verwachting voor de uitslag op 9 juni 2010.

- Nieuwe partijen Minimaal 0 Maximaal 0

Geen van de nieuwe partijen komen bij het onderzoek in de buurt van de kiesdrempel (ruim 60.000 stemmen). De enige twee die nog wel in de peilingen worden gemeten zijn Lijst 17 en de Piratenpartij.

- Trots op Nederland Minimaal 0 Maximaal 1

De gemeenteraadsverkiezingen lieten zien dat deze partij zeker kiezers heeft, maar tegelijkertijd is het zo dat die kiezers doorgaans ook de PVV op hun lijstje hebben staan. En die partij doet het goed onder de potentiële Trots op Nederland kiezers. Trots op Nederland zou 1 zetel kunnen halen, maar de kans is groter dat het (net) geen zetel wordt.

- SGP Minimaal 2 Maximaal 3

De SGP heeft een vaste groep kiezers van ongeveer 150.000 Nederlanders. Als die nu weer SGP gaan stemmen zijn dat 2 zetels. Maar omdat de SGP samen met de ChristenUnie een lijstverbinding heeft kan de SGP zonder dat ze op eigen kracht 3 zetels haalt toch die 3^e zetel krijgen. Bij lijstverbinding wordt het resultaat van de twee partijen bij elkaar opgeteld en daardoor kan de combinatie een extra zetel krijgen, die dan ook bij de kleinste van de twee kan terechtkomen.

- Partij voor de Dieren Minimaal 1 Maximaal 2

Door het gedoe rondom de nummer 2 op de lijst is de Partij voor de Dieren electoraal verzwakt. Het hoofdonderwerp van de verkiezingen en de directe gevolgen in de portemonnee van de kiezers heeft ook tot gevolg dat de electorale ruimte van de Partij voor de Dieren minder is dan bij de vorige verkiezing. Het lijkt erop dat bij deze verkiezingen de Partij voor de Dieren op 1 of 2 zetels uitkomt.

- ChristenUnie Minimaal 5 Maximaal 8

Hoewel de ChristenUnie doorgaans op winst heeft gestaan bij de peilingen is het niet zo goed gegaan met deze partij in het laatste deel van de campagne. De 6 zetels die deze partij in 2006 had gehaald was historisch gezien voor deze partij (of de partijen waar de ChristenUnie van afkomstig was) een hoge uitslag. Omdat ook een deel van de aanhang van de ChristenUnie een affiniteit met Balkenende hebben, kan het zijn dat die toch nog een sympathiestem krijgt. Daarom lijkt de ChristenUnie in de buurt te komen van de uitslag van 4 jaar geleden. Dat kan 1 zetel meer zijn of 1 zetel minder, maar dat hangt ook weer af van de restzetels en de lijstverbinding met SGP.

- Groen Links Minimaal 9 Maximaal 13

Groen Links wordt vaker dan ooit genoemd als de partij die men een kans geeft op een stem. Maar tegelijkertijd heeft Groen Links weinig kiezers die alleen maar Groen Links noemen als partij van hun keuze. Toen de PvdA het slecht deed in de peilingen profiteerde Groen Links van deze positie en de waardering voor lijsttrekker Halsema. Maar bij deze Tweede Kamerverkiezingen heeft Groen Links veel last van het aantrekken van de PvdA sinds de val van het kabinet. Omdat Cohen er tot nu toe niet in is geslaagd de tweestrijd met Rutte echt tot een climax te brengen lijkt het erop dat Groen Links toch nog een redelijke winst ten opzichte van 2006 gaat behalen

- D66 Minimaal 8 Maximaal 13

D66 stond er in de peilingen vorig jaar heel goed voor met circa 25 zetels. Met name het laatste halve jaar is D66 stevig gedaald. Het unieke eraan is dat deze partij fors verloor zowel aan PvdA als aan VVD. En omdat de strijd vooral op die twee partijen is toegespitst kan bij een fors

aandeel strategisch stemmen D66 de grote verliezer worden. Maar als dat strategisch stemmen niet gebeurd dan kan D66 boven de 10 zetels eindigen.

- SP Minimaal 10 Maximaal 16

De SP stond er drie maanden geleden slecht voor. Tijdens de debatten heeft Roemer echter deze partij weer op de kaart gezet. Mede omdat de PvdA het in de afgelopen 4 weken niet echt goed heeft gedaan heeft de SP de kans om in de buurt van de 14 zetels te eindigen. Dat kan echter alleen maar gebeuren als de opkomst hoog wordt, want dan komen de potentiële kiezers voor Roemer (lagere inkomens) meer op.

- PVV Minimaal 15 Maximaal 21

Hoewel de PVV duidelijk onder haar maximum staat behaald tijdens de peilingen vorig jaar, is Wilders er wel in geslaagd het verlies in het laatste gedeelte van de campagne te beperken. De PVV kan echter behoorlijk last krijgen van strategische stemmers die naar de VVD gaan. Maar als dat niet gebeurt en de opkomst is hoog dan zou de PVV in de buurt van de 19 zetels kunnen eindigen.

- CDA Minimaal 20 Maximaal 27

Het CDA zal de grote verliezer worden bij deze verkiezingen. Of het een halvering wordt is echter de vraag. Ook voor deze partij kan het strategisch stemmen nadelig werken. Zowel kiezers die Rutte als premier willen als niet de PVV in het kabinet willen kunnen op het laatste moment toch niet op het CDA stemmen. Een wat lagere opkomst werkt echter weer in het voordeel van het CDA.

- PvdA Minimaal 27 Maximaal 34

De belofte die de nieuwe lijsttrekker Cohen in zich had lijkt tot nu toe nog niet eruit gekomen te zijn. Er is voor de PvdA wel een arsenaal aan kiezers beschikbaar, met name bij D66 en Groen Links, maar tot nu toe zijn die nog niet echt in beweging gekomen. De vraag is of dat vanavond de PvdA nog wel lukt. De beweging lijkt zich juist de laatste dagen wat meer in de andere richting te verplaatsen. Een hoge opkomst werkt echter in het voordeel van de PvdA.

- VVD Minimaal 30 Maximaal 37

Rutte en de VVD hebben het tot nu toe in de laatste 6 weken goed gedaan. Het is de partij die "in de mode" is, zoals de PvdA in 2003 en de SP in 2006. De kans dat de VVD de grootste partij wordt is groot. Toch is de laatste dagen iets van de glans van de VVD en Rutte is afgegaan. Zo won Rutte gisteren niet het EenVandaag debat, zoals twee weken geleden wel. Er zijn nog twee bedreigingen waarbij toch niet door de VVD de 1^e plaats gehaald wordt: het strategisch stemmen rondom de afkeer van een deel van de kiezers van de meerderheid voor VVD+CDA+PVV kan nadelig werken en een hoge opkomst, die inhoudt dat kiezers die minder snel op de VVD stemmen toch komen.

De vraag welke coalities van drie partijen de meerderheid halen wordt nog een heel belangrijk element van de uitslag. Er zijn een aantal coalities die wel een kans hebben om met drie partijen een meerderheid te halen en een aantal coalities waarvan de kans klein is.

In de laatste peiling halen nu alleen CDA+VVD+PVV met 76 zetels een meerderheid en VVD+PvdA+GroenLinks haalt 76 zetels. VVD+PvdA+D66 staan op 74.

Welke combinatie(s) meer dan 75 zetels halen kan morgen nog zeer spannend worden. Dat houdt in dat die uitslag wellicht pas diep in de nacht echt bekend wordt, maar het is zelfs ook mogelijk dat dit pas op vrijdag het geval is, als de officiële uitslag wordt opgemaakt. (Ook in 2006 werd de uitslag op de vrijdag na de verkiezingen gecorrigeerd bij de definitieve telling).